

דין מי שירד לאומנתו של חברו ומי שמביא סחורה לעיר אחרת ובו ז' סעיפים

א Tiltakozás zajkeltés miatt (mávoj esetén)

- Ha nem „átjáróház”, akkor bárkinek van vétójoga a zajkeltés miatt az új üzletihelyiség ellen
- Bérbe sem adhatja a sajátját ilyennek, de van, aki szerint eladhatja (Remo)
- Mindez mávojra (ami több udvart köt össze), de van, aki csak chácér-ra vonatkoztatja (Remo, ld. köv. pont)

א אחד מבני המבוי שאינו מפולש

(י"א דבמבוי אינם יכולים למחות ואין דינין אלו אמורים רק בחצר) (טור וב"י בשם קצת הפוסקים)

שביקש לעשות רופא או אומן או גרדי (פ' אומן להקיז דם) (ופ' גרדי אורג בגדים) או סופר שטרות או מלמד תינוקות לימוד שאינו של תורה

בני המבוי מעכבים עליו

מפני שמרבה עליהם הנכנסים והיוצאים

ואפילו נתרצו לו כולם חוץ מאחד

אותו אחד מעכב עליו

וכן מי שיש לו בית בחצר השותפין

לא ישכירנו לאחד מאלו:

הגה אבל למכרו י"א דשרי

ואח"כ ישתעו דינא בהדי לוקח

ובלבד שלא ימכרנו לעכו"ם דלא ציית דינא

(מרדכי ריש פרק לא יחפור):

ב Chácér, beltéri munkavégzés, cházáká

- A járókelők miatt chácérban tiltakozhatnak, a beltéri munkavégzés miatt nem
- A beltérihez kell cházáká (hallgatólagos beleegyezés) Mechábér szerint, Remo egyik véleménye szerint nem

ב חנות שבחצר

יכולים השכנים למחות בידו ולומר לו

אין אנו יכולים לישן מקול הנכנסים והיוצאים

אלא עושה מלאכתו בחנותו ומוכר לשוק

אבל אינם יכולים למחות בידו ולומר

אין אנו יכולים לישן

מקול הפטיש או מקול הריחים

מאחר שכבר החזיק לעשות כן ולא מיחו בידו:

הגה וי"א דכל מה שעושה בחנותו ובביתו

אפילו לכתחילה אינן יכולין למחות

(המגיד פ"י דשכנים בשם הרמב"ן ורשב"ם וב"י בשם התו' ומרדכי)

ודוקא בני אדם בריאים

אבל אם הם חולים והקול מזיק להם יכולים למחות

(ריב"ש סי' קצ"ו וכפול לעיל סי' קנ"ה סט"ו):

- Beteges tiltakozhatnak betegségük miatt a beltéri ellen is

ג Tóranítás és más micvák

- Ez ellen sem tiltakozhatnak (látszólag a járókelők miatt sem)

ג וכן יש לו **ללמד** תינוקות ישראל
תורה בתוך ביתו
ואין השכנים יכולים למחות בידו
 ולומר לו אין אנו יכולים לישן
 מקול התינוקות של בית רבן
והוא הדין לכל מילי דמצוה
 שאינם יכולים למחות בידו:

ד Ha már belenyugodtak a járókelőkbe

- Ez ellen elvileg tiltakozhattak volna bármikor
- Ha mégsem tették, később még mindig megtehetik – erre nincs *cházáká* (csak a beltérre)

ד **בני מבוי או בני חצר**
שנעשה א' מהם אומן
ולא מיחו בידו שהרי הוחזק
 והיו העם **נכנסים ויוצאים** לקנות
 (ושתקו לא החזיק בדבר זה)
 ויש להם **בכל עת לעכב** ולומר
 אין אנו יכולים לישן
 מקול הנכנסים והיוצאים
שהיזק זה הוא כמו העשן והאבק
שאין להם חזקה:

ה Konkurencia az udvaron belül

- Ha még nincsen zavaró foglalkozás, megakadályozhatják, hogy bejöjjön
- Ha már van, akkor sem lakóként, sem konkurenciáként nem akadályozhatják meg
 - (Ez nem *cházáká*, mint az előző pontban, mert a másodikra vonatkozik, nem az elsőre)

ה **כופין** בני מבוי זה את זה
שלא להושיב ביניהם לא חייט ולא בורסי
 ולא אחד מבעלי אומניות
היה שם במבוי אחד מבני מבוי
 אומן ולא מיחו בו
 או שהיתה שם מרחץ או חנות או רחים
ובא חבירו ועשה מרחץ אחרת כנגדו
אינו יכול למנעו ולומר לו **אתה פוסק חיי**
ואפילו היה מבני מבוי אחר
 אינם יכולים למונעו
שהרי יש ביניהם אותה אומנות:

- *Remo (rábim háomrim)*: előbbi igen, utóbbi nem
- Aki nem ott lakik, azt megakadályozhatják, kivéve, ha fizeti a helyi „királyi adót”

הגה **ורבים האומרים**
 דבני החצר או המבוי שאינו מפולש
אפילו בכי האי גוונא יכולים למחות
אלא דבעל האומן אינו יכול למחות ולומר
 אתה פוסק חיי (בית יוסף בשם הרבה פוסקים)
אבל גר ממדינה אחרת
 שבא לעשות חנות בצד חנותו של זה
 או מרחץ בצד מרחצו של זה

יש להם למונעו

ואם היה נותן עמהם מנת המלך

אינם יכולים למנעו:

הגה **ורבים האומרים** דאפ"ה אין לו רשות ליכנס

למבוי שיש שם בני אומנתו

דבעל האומנות יכול לעכב עליו

שלא ליכנס למבוי שלו

הואיל והוא מעיר אחרת

אבל במבוי אחר אינו יכול למחות בו

הואיל ונותן מס

(טור והמגיד פ"י דשכנים וב"י בשם רש"י ותוס')

ובני העיר יכולין למחות בכל ענין

ויכולין לומר אין אנו יכולין לישן מקול הנכנסים

אע"פ שיש בהן כבר אומנות

ואם לא נתן מס עד עכשיו

ובא לעסוק במלאכתו ולתת מס

י"א דבר אומנותו יכול לעכב עליו

עד שישכיר לו בית ויהיה כבני העיר (תה"ד ס' שמ"ב)

וי"א דלא מקרי נתינת מס במה שנותן מנת המלך

אלא עד שיתן מס שלו למושל העיר הזאת

דשייך לגבול שלהן (ב"י בשם רש"י)

ואין חילוק בכל זה בין **תלמיד חכם** לאחר

דאין חילוק אלא **ברוכלין** כמו שיתבאר בסמוך (טור)

וי"א דאם בני העיר **צריכין לתורתו**

אינם יכולין למחות בידו

אף ע"פ שיש ת"ח אחר בעיר

דקנאת סופרים תרבה חכמה (ב"י בשם הגהות אשירי)

ת"ח המביא סחורה לעיר

חייבין למנוע לכל אדם למכור

עד שהוא ימכור שלו (טור)

ואי איכא עובדי כוכבים דמזבני דליכא רווחא לת"ח

מותר כל אדם למכור (טור בשם הרמ"ה)

ועיין ביו"ד ס' רמ"ג

אדם שיש לו עובד כוכבים **מערופי"א**

יש מקומות שדנין שאסור לאחרים

לירד לחיותו ולעסוק עם העובדי כוכבים ההוא

ויש מקומות שאין דנין

ויש מתירין לישראל אחר לילך לעכו"ם ההוא

- *Remo (rábim háomrim)*: az adó csak arra jó, hogy másik chácérban nyisson, de nem abban, amiben már van ugyanolyan (aki tiltakozik)

- Ha tényleg lakos akar lenni, nem elég csak látogatból adózni, lakást is kell bérelnie
- Vagy: olyan adót fizessen, ami csak egy helyre fizetendő (mint egy lakcímkártya)

- *Tálmid cháchám-kivétel*: máchloket, van, aki szerint ha szükség van a Tórájára, akkor nem lehet tiltakozni ellene
- Ha tárgyat árusít, előnye van, más addig ne árusítsa ugyanazt (ha megoldható, mert nincsenek más vallású árusok)

- *Máruvjá*: kizárólagos előny nem zsidó vásárlón
- Helyi szokás függvénye, hogy érvényesíthető-e

להלוות לו ולעסוק עמו ולשחודיה ליה ולאפוקי מניה
דנכסי עובדי כוכבים הם כהפקר וכל הקודם זכה
 ויש אוסרין (כל זה במרדכי פ' לא יחפור והגהות מיימוני פ"ו
 דשכנים וע' לקמן סי' שע"ו)
ואפילו ישראל שעושה מלאכה אצל עכו"ם ורגיל בכך
 אסור לישראל אחר ליכנס שם ולהוזיל המלאכה
ואם רוצה לעשותו גוערין בו
מיהו אם עבר ועשה אין מוציאין מידו (ב"י בשם הרשב"א)
 וע' לקמן סי' רכ"ז
שני בני אדם הדרים ביחד
 והאחד רוצה **להוזיל בהלוואת** הרבית לעובדי כוכבים
 אין חבירו יכול למחות בו (רבי' ירוחם נ' כ"א ח"ו)
 וה"ה בכל כיוצא בזה ועיין לקמן סימן רכ"ח סעי"ח:

¶ **Tákánát Ezrá: a parfümkereskedők**

- Ez ellen nem tiltakozhatnak a lakók, hogy **mindig álljon rendelkezésre** a hölgyeknek
- Ha azonban **fix helyet** is akarnak az árusításra, akkor már meg kell állapodniuk a helyiekkel
 - Tóratudós, gyerekek tanítója kivétel – ő bárhol árulhat

ו רוכלים המחזירים בעיירות
 אין בני המדינה יכולין לעכבן
שתקנת עזרא היא שיהיו מחזרין
 כדי שיהיו **הבשמים מצויין** לבנות ישראל:
 הגה ולכן נ"ל **דוקא מוכרי בשמים** וכי האי גוונא
אבל בשאר דברים אין חילוק בין רוכל לאחר
אבל אינם **קובעים מקום** ויושבים בו
 אלא מדעת בני העיר
 ואם **תלמיד חכם הוא קובע** בכל מקום שירצה:
 הגה וה"ה **מלמדי תינוקות** דינן כתלמיד חכם (טור):

† **Vándorkeresedők korlátozása – időben és térben**

- A városlakók mondhatják, hogy csak a vásár napján és helyszínén áruljanak
- Kivétel: ha tartoznak nekik van a városban

ז הסוחרים שמביאים סחורתם
 למכור בתוך העיירות
בני העיר מעכבין עליהם
 מלמכור יד על יד כדרך חנונים
 ואם מכרו **ביום השוק בלבד**
אין מונעים אותם
 והוא שימכרו בשוק
אבל לא יחזרו על הפתחים
אפילו ביום השוק
ואם יש להם **מלוה בעיר**
 מוכרים כדי פרנסתם
אפילו בלא יום השוק
 עד שיפרעו חובם וילכו להם:

- *Remo*: ugyanez vonatkozik azokra, akik nem zsidóknak kölcsönöznek (kamatra)

- *Pszédá delekuchot*: **szabad verseny**
- *Jes omrim* szerint ha akár olcsóbb, akár jobb minőségű a konkurencia, engedni kell
 - Zsidó vevők számára engedélyezhető
- Ha máshonnan érkező vevőknek hozták (piacra), akkor sem tiltakozhatnak, ha nincs *pszédá delekuchot*

- Akik veszély előtt ***menekültek***: kereshetnek anynyit, hogy megéljenek, és a hozzájárulásuk is minimális legyen
 - *Jes omrim*: ha letelepednek, teljes összeget fizetnek

הגה וכן לענין הלוואת **רבית לעובדי כוכבים** ומזלות יכולין לעכב בידן
אבל אינם יכולים לעכב בידן
 אם באים **ביום השוק**
ומלויים ברבית לבני עיירות המתקבצים שם לבא בשוק
 (טור והגהות מיימוני פ"ו דשכנים)
ואם יש להן **מלוה** בעיר
 יכולין ללות עד שישתכר **כדי פרנסתו**
 כדי שיגבה חובותיו (טור וב"י בשם תוס' והרא"ש)
י"א הא דבני העיר יכולין למחות בבני עיר אחרת
 היינו דוקא בדליכא **פסידה ללקוחות**
 שמוכרין כשאר בני העיר
 וגם סחורתם אינה טובה יותר משל בני העיר
אבל אם נותנין **יותר בזול**
 או שהוא **יותר טובה**
שאז נהנין הלוקחין מהן
אין מוכרי סחורות יכולין למחות
 (הרא"ש וטור בשם הר"י הלוי)
ובלבד שיהיו הלוקחים **ישראלים**
אבל בשביל עובדי כוכבים הנהנים לא
 (רבי ירוחם נ' ל"א ח"ו והמ"מ בפ"י משכנים)
וכשמביאים סחורה אחרת שאין לבני העיר
אע"פ דלא מוזלי במקח ואינה יותר טובה
 אינם יכולין למחות (ב"י מדברי הפוסקים)
בני העיר שברחו לישוב מפני חשש סכנה
 אין בני הישוב יכולין לעכב בידן
 מלהרויח **כשיעור חיותם** עד שיעבור זעם
 וכפי מיעוט עסקן שנושאים ונותנים
 ישאו בעול עם הקהל
ואם שייכים במס העיר
 לא יכולין לעכב (שם בשם המרדכי פרק לא יחפור)
וכן מי שבאו להוציאו מן העיר
 שאין לו חזקת ישוב (ריב"ש)
אין יכולים להוציאו עד שיגבה חובותיו
ויכול להרויח בכדי כך כדי חיותו (ת"ה סימן ש"מ)
וי"א הא דאינו צריך לתת מס רק כפי עסקיו
 היינו כשאין רוצים להתיר לו הישוב
אבל אם רוצים להתיר לו הישוב לגמרי

צריך לתת מס כפי אחד מבני העיר מיד

או ילך לדרכו (שם)

ויש מי שחולק בזה (תשובת רשב"א סימן תרס"ד)

בני העיר שעוסקין בסחורה **בעיר אחרת**

אינן ברשותן לכוף אותן ליתן **מס כפי רצונם**

אלא אומרים להם

תנו כך וכך או מוחין בידן מלעסוק בעירם

(רשב"א הנ"ל)

בני עיר אחרת **שבאין לפזר בעיר** ואין מרויחין

אין בני העיר יכולין למחות בהם

אע"פ שמייקרים השער (מהרי"ק שורש קע"ג)

וכל זה לא מיירי אלא כשבאים אחרים

לעסוק בעיר שאינן דרים שם

ולכן יכולים למחות בידן

אע"פ שרוצים ליתן מס

הואיל ולא היו שייכים במס עד הנה

אבל אם רוצים לדור במקום ההוא

וליתן מס ולהיות כאחד מבני העיר

י"א דהרשות בידם

דיוכל אדם **לדור בכל מקום שירצה**

ואין הראשונים קנו העיר בחזקה

(טור בשם הרא"ש ומרדכי פרק הנ"ל ועיין בב"י)

ויש חולקין ואומרים דיכולין למחות בידם

בפרט בזמן הזה שדרים **תחת האומות**

ויש לחוש שאם יתוספו הדיורין

שיבא לידי **קלקול מן האומות**

ולכן הבא לדור הוי **כרודף**

ולכולי עלמא אם בני העיר יכולים **לסגור הדלת**

ולגרום עם המושלים שימחו בבאים לגור

או ע"י מונע אחר **הרשות בידם** (מהרי"ק שורש קצ"ה)

ויש מקומות שנוהגין לעשות **חרם חזקת ישוב**

(כ"כ המרדכי)

ואז יכולין לכוף (על פי החרם) ולא מדינא

ויכולין לגזור שלא לישא וליתן

עם הבאים לדור בלא רשותם

ואם יש רב בעיר יכול לגזור

על הבא לדור **אם הוא תלמידו** (מרדכי פ' הנ"ל ותוס')

וי"א דאין חרם חזקת ישוב **חל** על תלמיד חכם

• Csak lakó adója: ha máshol kereskedik, nem vehet ki rá extra adót

• Csak vásárolni jött és nem eladni: drágítja az árat, de nem lehet tiltakozni ellene

• Teljes költözés joga: vita, hogy bárki bárhol lakhat, vagy *rodéf*, mert a népek miatt a régi lakókat veszélyeztetni

• **Ha be tudják zárni** az ajtót, vagy a város urával betiltani a letelepedést – megtehetik

• **Cherem chezkát jisuv:** külön városi rendelet, ami az érkezők kereskedését korlátozza

▫ Rabbi a tanítványára hozhatja, de van, aki szerint cháchámra eleve nem chál

▫ Ideiglenesen is feloldható ez a *cherem*

כי הוא יכול לדור בכל מקום שירצה

(מהר"ו סימן קנ"א והגהות המרדכי ישן)

ואם התירו לא' החרם על זמן ונתנו לו רשות לדור

לא אמרינן שהותר כולו ויכולין לגרשו אח"כ

(מרדכי פ' חזקה)

ראובן ובניו שהיו דרין בישוב אחד

וטוענין חזקה שיש עמה טענה

חזקתם חזקה

ויכולין למחות בשמעון הבא לגור שם

ואם שמעון טוען בעדים

שהיה **ירא למחות** משום שראובן ובניו **מוסרינן**

אין חזקתן חזקה

אבל אם ראובן מוסר ובניו אינם מוסרים

יש לבניו **חזקה דבן גזלן** י"ל חזקה (מרדכי פ' חזקה)

וכן דנין בחזקת ישוב כמו בחזקת קרקע

לענין שאר דברים

נהגו הקדמונים שאם א' נסע מן העיר **י"ב חדש**

וגילה בדעתו **שאין דעתו לחזור** אבד חזקתו

אבל אם לא גילה בדעתו בכך לא אבד חזקתו

עד שלשה שנים

ואם גילה שדעתו לחזור לא אבד חזקתו

אפילו בג"ש (מהר"ק שורש קצ"ב)

וי"א דאפילו בסתם לא אבד חזקתו

(וכן משמע מתשובת רשב"א סימן אלף קל"ג)

בני העיר שהיה להם חזקת ישוב

אם נתיאשו פעם אחת מן העיר

ואח"כ חזרו מקצתן והשתדלו הישוב

אין לאחרים עליהם כלום (מהר"ק שורש הנ"ל)

עיי' סוף סי' קמ"ט מדין מי שהחזיק **במצוה עם הקהל**:

• **Cházáká moszéro**k ellen: ha a fiai és ő is *moszér*, akkor mondhatja, hogy ezért nem mert tiltakozni

▫ De ha a fiai nem azok, akkor nem

• Aki **elutazik**: ha mondta, hogy nem akar vissza-jönni, 12 hónap után elveszíti a cházákát

▫ Ha semmit nem szólt, 3 év után (*jes omrim*: so-ha)

▫ Ha mondta, hogy akar, soha nem veszíti el

• Ha **csapatostul** mentek el, és csak egy részük tért vissza, azt engedni kell